

סמכות בית-הדין המשמעתי לדון עורכי-דין מושעים

מאת: עמירם פאל*

חלק גדול מכתבי הקובלנה המשמעתיים שמגישה לשכת עורכי-הדין באמצעות הוועד המרכזי, ועדי המחוזות וכיוצא באלה, כנגד עורכי-דין שעברו על כללי האתיקה המקצועיים, מתרכז במספר קטן מאד של עורכי-דין. מספר מצומצם זה עובר עבירות שונות, שוב ושוב, ובדרך אגב, הוא גם זה המוציא שם רע לכל קהל עורכי-הדין.

מטבע הדברים ומטבע הנפשות הפועלות – עורכי-דין "רצידיביסטים" – רבות מהקבילות המוגשות לבית-הדין המשמעתי מתייחסות למעשים שאותם הם עשו בתקופת השעייתם. לאחר השעייתם, הם רק מוסיפים על שרשרת חטאיהם שבדרך כלל, גם את עבירת ההתחזות לעורך-דין פעיל.

מכל מקום, לשכת עורכי-הדין הגישה כתבי קובלנה משמעתיים כנגד עורכי-הדין האלה, גם לאחר שהושעו, והנאשמים הועמדו לדין, הורשעו ונענשו, ומסתבר, כפי שנראה מייד להלן, כי כל זאת נעשה, אולם סמכות לעשות כן, לא היתה לדעתנו ללשכה כלל, וזאת במשך עשרות שנים בהן נעשה הדבר בעבר.

אין ספק כי מטרת המחוקק לא היתה יכולה להיות אחרת, אלא לאפשר ללשכה להוציא משורותיה עורכי-דין "רצידיביסטים". ודאי שהמחוקק לא התכוון לתת חסינות לעורך-דין מושעה, כנגד שפיטתו על עבירות משמעטיות שונות שעשה בתקופת השעייתו.

אלא שאם כוונתו של המחוקק היתה להשאיר את עורך-הדין המושעה כחבר בלשכה, בכדי להטיל עליו את מרותה גם בעת השעייתו, הנה כוונה זו סוכלה על-ידי לשונו הברורה של החוק עצמו, כפי שהיתה עד ה-17.3.00.

הסעיף הרלבנטי לענייננו הוא סעיף 50 לחוק לשכת עורכי-הדין, התשכ"א-1961 (להלן "החוק"), אשר זו היתה לשונו:

"מי שפרש מן הלשכה או שחברותו פקעה מסיבה אחרת או הושעתה, נשאר נתון למרות הלשכה בכל מה שאירע לפני פקיעת החברות או השעייתה..." (ההדגשות שלי – ע"פ).

הלאו שבקע מהסעיף הזה היה ברור, חד-משמעי ובלתי-ניתן לפרשנות סותרת: אין מרות של הלשכה על מי שהושעה ממנה, בכל מה שאירע בעת השעייתו. יכול היה אם כן עורך-דין מושעה לעשות ככל העולה על רוחו בעת השעייתו, מבחינת דיני המשמעת, ומשנסתיימה תקופת ההשעיה, חזר והיה נתון למרות הלשכה, כשאר עליו מורא דינה בגין מעשה כלשהו מאלה שעשה בעת השעייתו.

בבג"ץ 7940/98¹ הועלתה הסוגיה הנדונה כאן. לשכת עורכי-הדין שהתייצבה באותו בג"ץ באמצעות הוועד המחוזי בת"א (להלן "הלשכה") היתה ערה לקושי

* המחבר הינו אב בית-דין בבית-הדין המשמעתי של לשכת עורכי-הדין וכן יו"ר בית-הדין המשמעתי של הסתדרות האקדמאים כמדעי החברה והרוח (המח"ר).
1. דן קרמוזין נ' ביה"ד המשמעתי של לשכת עורכי הדין בת"א (לא פורסם).

שנבע מלשונו הברורה של החוק הנזכר לעיל. היא ניסתה לפיכך לרכך את המשמעות הכבדה כל כך של לשון החוק, ולתקן לפחות חלק מהעיוות הזה על-ידי פרשנות יצירתית. במקום בו נאמר בסעיף 50 כאמור "השעיה", ביקשה הלשכה מבג"ץ לקרוא מילה אחת נוספת – "השעיה קצובה", להבדיל מ"השעיה זמנית". מקורה של טענתה זו של הלשכה הינו בהבדל בניסוחים בין סעיף 68(4) לחוק, לבין סעיף 78(א) לחוק.

סעיף 68(4) לחוק, בקטעיו הרלבנטיים לענייננו, קובע:

"אלה העונשים שבי"ד משמעת מוסמך להטיל על נאשם שהורשע בשל עבירה משמעתית:

...1

...2

...3

4. השעיה לתקופה קצובה שלא תעלה על עשר שנים (הדגשת המחבר – ע'פ')

5. הוצאה מן הלשכה."

סעיף 78(א) לחוק, קובע:

"עורך-דין שהורשע בבית-דין משמעת והוטל עליו עונש השעיה או הוצאה מן הלשכה, רשאי בית-הדין שהרשיעו להשעותו זמנית מלעסוק במקצועו עד להכרעה הסופית בדבר ההשעיה או הוצאה מן הלשכה" (הדגשת המחבר – ע'פ').

לטענת הלשכה, סעיף 78(א) מדבר על השעיה זמנית מלעסוק במקצוע, דהיינו, מי שהושעה זמנית נשאר עורך-דין וגם נשאר חבר בלשכת עורכי-הדין (שהרי השניים הולכים ביחד לפי סעיף 42 לחוק – רק חבר הלשכה יכול לשמש כעורך-דין במדינת-ישראל), אולם מי שהושעה לתקופה קצובה לפי סעיף 68(4) איננו עורך-דין (איננו חבר בלשכת עורכי-הדין בתקופת ההשעייה הקצובה). לפיכך, לטענת הלשכה, צריך היה לקרוא בסעיף 50, במקום המלה האחת הבודדה – "השעיה", את המשפט "השעיה קצובה להבדיל מהשעיה זמנית" ואז מרות הלשכה תחול לפחות על מי שהושעה זמנית לפי סעיף 78(א), גם אם אכן לא תחול על מי שהושעה לפי סעיף 68(4).

הקושי עם הטיעון הזה של הלשכה היה בהיותו מנוגד ללשון החוק, אשר דיברה כאמור על השעייה באופן כללי מבלי לחלקה לסוגים שונים ומבלי לקבוע שעל חלק מהם סעיף 50 יחול, ועל חלק אחר אינו חל.

קושי שני עם הטיעון הזה היה בהיותו מנוגד ללשון העברית. השעיה איננה הוצאה מן הלשכה משום שאלה הם שני מושגים שונים לחלוטין. אי-אפשר לטעון שמי שהושעה לתקופה קצובה לפי סעיף 68(4) לחוק, איננו עורך-דין ואיננו חבר בלשכה בתקופת ההשעייה הקצובה. הדבר מנוגד למובן הלשוני של המלה "השעייה". מבחינת הלשון העברית, עורך-דין שהושעה לתקופה קצובה לפי סעיף 68(4) ממשיך להיות עורך-דין וחבר הלשכה בתקופת השעייתו. הוא חבר מושעה ועורך-דין מושעה, אך הוא לא הודח מהלשכה והוא לא הפסיק להיות עורך-דין וחבר (מושעה) בה. ואם עורך-דין שהושעה לתקופה קצובה נשאר חבר בלשכה

ממש כמו חברו שהושעה זמנית, אזי ההבחנה שהלשכה כל כך טרחה לעשות בין השעיה לפי סעיף 78(א), לבין השעיה לפי סעיף 68(4), קורסת. חזרנו במקרה כזה ללשונו הברורה של סעיף 50 לחוק, שחלה אם-כן על כל ההשעיות למיניהן, בין קצובה ובין זמנית, כך שללשכה לא היתה מרות על עורך-דין שעבר עבירה בתקופת השעייתו.

נקודה אחרונה לסיום ענין זה: סעיף 97 לחוק מנוסח בלשון ברורה, שהינה הפוכה לחלוטין מגירסת הלשכה. סעיף 97 עוסק ב- "...עורך-דין העושה בתקופת השעייתו..."

מניסוח זה של סעיף 97 עולה בבירור כי אכן עורך-דין מושעה, עדיין עורך-דין הוא, ומכאן גם חבר (גם אם מושעה) בלשכת עורכי-הדין. ושוב, המסקנה הינה אחת: אין הבדל בין שני סוגי ההשעיות האלה וכשסעיף 50 לחוק קבע שללשכה אין מרות על עורכי-דין מושעים, הכוונה היתה בין אם הושעו לתקופה קצובה ובין אם הושעו זמנית.

באותו בג"ץ² 7940/98 ניסתה לשכת עורכי-הדין להסתמך גם על פסיקה קודמת: על"ע 11/82 הועד המוזקי של לשכת עורכי-הדין בתל-אביב-יפו נ' בן חרוץ.³ אולם מסתבר שהסתמכות זו לא יכולה היתה להועיל לה משום שבאותו מקרה לא נידונה כלל הבעיה בהקשר לסעיף 50 לחוק. בית-המשפט העליון שם קיבל כנתון שאכן יש ללשכה מרות במקרה של מעשה שבוצע בעת השעייה זמנית וכל השאלה שעמדה שם לדיון בהקשר זה היתה אם המעשה בוצע בעת השעייה זמנית או בעת השעייה לתקופה קצובה. לא נידונה שם כלל השאלה הקודמת לכך, שהיא נושא דיוגנו כאן, דהיינו אם היתה ללשכת עורכי-הדין מרות לגבי עורך-דין שביצע את מעשיו בעת השעייה זמנית.

מכל מקום, בסופו של דבר נמחקה העתירה בבג"צ 7940/98, ללא דיון לגופו של ענין ונשארו עם שאלה פתוחה בסוגיה זו. אולם חשוב יותר לשים לב, שכל הדיון כאן נסב על שאלת מרות הלשכה על עורך-דין שעשה את מעשהו בתקופה של השעייה זמנית. לא היתה כלל מחלוקת לגבי העדר המרות של הלשכה על עורך-דין המבצע מעשה בתקופה של השעייה קצובה.

לסיכום, לאקונה מהסוג המתואר כאן חייבת היתה למצוא תיקון בחוק, זאת, בין אם היתה נרחבת ביותר, כדעת כותב שורות אלה, ובין אם היתה מעט מצומצמת יותר, כדעת נציגי הלשכה. ברור שכוננת המחוקק היתה להטיל את סמכות בית-הדין המשמעתי גם על עורכי-דין מושעים (להבדיל כמובן מאלה שהוצאו לחלוטין מהלשכה). אך לשונו הברורה והחד-משמעית של החוק סתרה כוונה זו ולא אפשרה ליישמה בשטח. על המחוקק היה לתקן משגה זה ולהתאים את הכתוב לכוונה שעמדה מאחוריו. לא ראוי היה שהמחוקק יטיל מעמסה זו על בתי-המשפט ויאלצם "לאנוס" מלים ברורות כך שיביעו את ההיפך ממה שהן אומרות בדרך כלל, כפי שראינו שהדבר נעשה.

2. שם.

3. פ"ד לח(2) 169.

בישיבה של ועדת בתי-הדין המשמעתיים שליד הועד המרכזי של הלשכה מיום 12.11.98 המליצה אכן הועדה לתקן את החוק באופן שסעיף 50 יהפוך לסעיף 50(א) ויתווסף סעיף 50(ב) כדלקמן:
"מי שחברותו בלשכה הושעתה כעונש יהיה נתון למרות הלשכה גם לעניין כל שאירע בתקופה שהיה מושעה מהלשכה".

בישיבת הועד המרכזי של הלשכה מיום 22.12.98 אושרה המלצה זו.

בתיקון מס' 26 לחוק לשכת עורכי הדין⁴ תוקן אכן החוק וניסוחו החדש קובע כיום לענייננו כדלקמן:

סעיף 50 – שמירת מרות וזכויות (תיקון תש"ס):

"מי שפרש מן הלשכה או שחברותו פקעה מסיבה אחרת, נשאר נתון למרות הלשכה בכל מה שארע לפני פקיעת החברות..."

סעיף 50א – חבר הלשכה שהושעה (תיקון תש"ס):

"הוראות חוק זה יחולו על חבר הלשכה שהושעה כשם שהן חלות על חבר הלשכה שחברותו בה מוגבלת כאמור בסעיף 52 ב כל שאין בסעיפים 59ד, ו-97 הוראות מיוחדות לענייננו".

כעת נעלמה הבעייתיות שתוארה לעיל לגבי כל עורך-דין מושעה שיעשה את עבירותיו בתקופת השעייתו, בעתיד, אולם מה המצב לגבי עשרות אם לא מאות עורכי-הדין שעבירותיהם המשמעתיות בתקופת השעייתם נעשו לפני ה-17.3.00? התיקון בחוק כמתואר לעיל רק חיזק את השאלה הזו, ביחס לאותם עורכי-דין. המחוקק עצמו הרי הסכים לכאורה, על-ידי תיקון שביצע בחוק, כי טעה בניסוחו הקודם. לפחות לכאורה יוצא, אם כן, שהענישה בעבר היתה ללא סמכות. כעת, לאחר התיקון, נדמה שנפתר אמנם הקושי לגבי העתיד, אולם נפתחה תיבת פנדורה של ממש לגבי העבר.

4. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 26), תש"ס-2000, ס"ח 134.